

А. О. Крисак,
к. е. н., викладач, Вінницький технічний коледж
ORCID ID: 0000-0003-0708-1133
Л. Й. Мусятовська,
головний бухгалтер, викладач, Вінницький технічний коледж
ORCID ID: 0000-0001-5358-3885

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.14.21

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

A. Krysak,
PhD in Economics, teacher, Vinnytsia technical college
L. Musiatovska,
Chief accountant, teacher, Vinnytsia technical college

ACTUAL DEVELOPING PROBLEMS OF SMALL ENTERPRISES IN UKRAINE AND PROMISING DIRECTIONS OF THEIR SOLUTION

У статті розглядаються актуальні проблеми розвитку малих підприємств в Україні та запропоновано перспективні напрямки їх вирішення. Підтримка малих підприємств та побудова ринкової економіки стає важливим напрямом реформ в Україні та головним чинником підвищення рівня життя населення, сприяє процесам інтеграції національної економіки у європейське та світове господарство. На підставі детального аналізу статистичних даних та показників, які характеризують тенденції розвитку малих підприємств в Україні, а саме: кількість суб'єктів господарювання, кількість зайнятих працівників, обсяг реалізованої продукції, фінансові результати діяльності здійснюється пошук підходів до розв'язання нагальних проблем у сфері діяльності малих підприємств в економіці України, за допомогою знаходження перспективних напрямів їх реформування, описуються сучасні шляхи їх вирішення в контексті підтримки малих підприємств державою.

The article deals with the actual developing problems of the small enterprises in Ukraine and proposes promising directions for their solution. Support for small enterprises and the market economy construction are becoming an important direction for reforms in Ukraine, and a key factor in raising the living standards of the population and contributes to the processes of integration of the national economy into the European and world economy. Based on a detailed analysis of statistical data and indicators that characterize the trends of small enterprises in Ukraine, namely: the number of economic entities, the number of employed employees, the volume of sales, financial results of activities, the search for approaches to solving urgent problems in the field of activity small enterprises in the economy of Ukraine, by finding perspective directions of their reform, describing modern ways of their solution in the context of support of small enterprises.

In the current market economy in Ukraine, small enterprises are forced to overcome a number of macroeconomic barriers, the main reason being inefficient financial support, excessive tax pressure and other restrictions established at the legislative level.

The formation of an appropriate legislative framework for the development of small enterprises involves, first of all, the establishment of legal safeguards to ensure the freedom and protection of private property; development of effective legislative and regulatory acts aimed at stimulating small enterprises; the elimination of legal contradictions and the abolition of provisions that impede the development of private initiative.

As a result of ignoring the interests of small enterprises, the number of hired workers increases, and the number of self-employed population is constantly shrinking. These processes negatively affect the social activity of citizens, and, therefore, the willingness and ability of the population to implement specific interests related to the active activity of an independent subject of economic activity is suppressed. Therefore, in order to implement an effective mechanism for supporting small businesses in Ukraine, first of all, it is necessary to take certain steps towards democratization of market relations and mitigation of social tension in society. It is necessary that the interests of small entrepreneurs should be defended not only by state structures, but also by individual organizations created for the purpose of lobbying an entrepreneurial community, whose opinion would be of importance in the decision-making process of the state, especially in matters concerning tax payments and deductions from the funds.

That is why a promising way to overcome these barriers should be to reach a consensus that entrepreneurs should protect the interests of entrepreneurs themselves. The role of the state should be only to improve the necessary infrastructure and create an effective legal framework that would create a space for the development of civic organizations and other associations aimed at solving problems of small enterprises development in Ukraine.

Ключові слова: малі підприємства, підприємництво, суб'єкт господарювання, малий бізнес, інноваційно-інвестиційна діяльність, фінансово-господарська діяльність, ринкова економіка.

Key words: small enterprises, entrepreneurship, business entity, small business, innovation and investment activity, financial and economic activity, market economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У реаліях сучасної економіки, де спостерігається обмеження фінансових ресурсів саме суб'єкти підприємництва, які не потребують великих інвестицій, спроможні ефективно стимулювати розвиток економічної конкуренції. На жаль, сектор малого бізнесу в Україні поки що не відіграє в національній економіці такої важливої ролі, як в економічно розвинутих країнах. Ринкові відносини потребують від суб'єктів малого бізнесу грамотної оцінки фінансового стану підприємства, фінансової ситуації у народному господарстві країни загалом, інакше вони не зможуть прийняти правильних управлінських рішень у цій сфері. Відповідно, й їхні шанси на успіх у конкурентній боротьбі будуть мінімальними.

Ось чому на сьогоднішній день особливо актуальним є дослідження сучасного стану малого бізнесу, що дозволить з'ясувати напрями його розвитку та визначити шляхи покращення діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналізу діяльності малого бізнесу приділяли увагу такі вчені: З.С. Варналій, К.О. Ващенко, Д.А. Ляпін, О.В. Кужель. Висвітленню діяльності суб'єктів господарювання присвятили свої праці українські науковці І.А. Бланк, Т. Васильців, Л. Воротіна, В.Є. Вороткін, Т. Ковальчук, В.П. Кудряшов, П.С. Рогожин, В.Г. Федоренко, І.М. Холоменюк, О.В. Шраменко та ін. Водночас питання щодо вирішення проблем розвитку малого бізнесу залишається актуальним, хоча існує чимало шляхів покращення їхньої діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Незважаючи на наявність розробок щодо вирішення проблем розвитку малих підприємств, їх ролі в ринковій економіці, інноваційного аспекту діяльності у сфері управління малими підприємствами, ще не

Таблиця 1. Кількість суб'єктів малого підприємництва та зайнятих осіб в Україні у 2015–2018 роки

Показники	Роки				Абсолютні відхилення (+;-) 2018 року від:	
	2015	2016	2017	2018	2015 року	2017 року
Кількість суб'єктів господарювання, одиниць						
Суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємництва)	357241	3542283	344048	373809	+16568	+29761
Фізичні особи-підприємці	1804763	1325619	1234831	1328392	-476371	+93561
Суб'єкти мікропідприємництва	300445	295815	286461	318477	+18032	+32016
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб						
Суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємництва)	2164,6	2091,5	2051,3	2010,7	-153,9	-40,6
Фізичні особи-підприємці	2794	2350,5	2233,9	2280,5	-513,5	+46,6
Суб'єкти мікропідприємництва	832,6	788,9	788,2	795,3	-37,3	+7,1

Джерело: складено за даними джерела [6].

достатньо вирішеною залишається низка важливих науково-практичних проблем: наповнення понятійного апарату, врахування умов розвитку малих підприємств у сучасному ринковому середовищі, функціонування малих підприємств в Україні та знаходження перспективних напрямів вирішення їх сучасних проблем. Саме тому метою написання статті є аналіз актуальних проблем розвитку малих підприємств в Україні та пошук перспективних напрямів їх вирішення як на сьогоднішній день, так і в майбутньому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У загальній структурі підприємництва в Україні особливе місце посідають малі підприємства. Мале підприємництво — вагома складова й основна база цивілізованого господарства країн із ринковою економікою, особливий, невід'ємний елемент властивого їй конкурентного механізму.

Функціонування малих підприємств в Україні має низку переваг у порівнянні з великими підприємствами, а саме:

- мале підприємництво може змінити структуру економіки (в країнах зі сприятливими умовами для ведення бізнесу переважну частину ВВП виробляють малі й середні підприємства);

- за рахунок малих підприємств створюються додаткові робочі місця;

- малі підприємства забезпечують конкуренцію на ринку, допомагають наповнити ринок товарами й послугами, які мають попит, забезпечити швидку окупність витрат, своєчасне реагування на зміну попиту й інші переваги та водночас малий бізнес дає можливість подолати галузевий монополізм.

Однак основні показники діяльності малих підприємств демонструють тенденцію, негативну для малого бізнесу в Україні у сучасних умовах (табл. 1).

Незважаючи на збільшення кількості малих підприємств у 2018 р. порівняно з 2015 р. на 16568 од., та на 29761 од. порівняно з 2017 р., кількість фізичних осіб-підприємців зменшується з 1804 тис. од. у 2015 р. до 1328 тис. од. у 2018 р. Зменшується також кількість зайнятих у сфері малого підприємництва працівників — із 2164,6 тис. осіб у 2015 р. до 2010,7 тис. осіб у 2018 р. Показником, який характеризує обсяги діяльності

підприємства, є обсяг реалізованої продукції, а результативним показником, який характеризує ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, є чистий прибуток (збиток). Зростання обсягів реалізованої продукції малих підприємств у 2018 р. порівняно з 2015 р. на 101,9 млрд грн, а фізичних осіб-підприємців на 52,5 млрд грн супроводжується збитком 25 млрд грн.

Така ситуація свідчить про деякі суперечності у країні щодо розвитку малих підприємств, з одного боку, безумовним покращенням є постійне підвищення позиції України у рейтингу Doing Business групи Світового банку щодо сприятливих умов ведення бізнесу з 128 місця серед 175 країн у 2008 р. до 96 місця у 2018 р. серед 188 країн [5], значне покращення законодавчої бази для малих підприємств шляхом прийняття достатньо великої кількості законодавчих актів, які регулюють, стимулюють, надають преференції для них, а з іншого — зменшення кількості підприємств порівняно з 2015 роком, постійна збитковість малих підприємств за умов збільшення обсягів діяльності.

Аналіз ринкових перетворень в Україні свідчить про те, що темпи розвитку малих підприємств є недостатніми для забезпечення виконання всього комплексу притаманних йому функцій в національній економічній системі, а слабка фінансова база малих підприємств перетворює їх у несприятливий об'єкт для розміщення капіталу.

Середовище діяльності українських підприємств у цілому та малих підприємств, зокрема, є дуже нестабільним та слабо прогнозованим. Якщо вплив нестабільності зовнішнього середовища на діяльність середніх та великих підприємств можна певним чином подолати, то для малих підприємств такий вплив може призвести до значних втрат або навіть банкрутства. Тому прогнозувати щось у діяльності малих підприємств у нестабільному та слабо прогнозованому зовнішньому середовищі, зокрема, майбутні грошові потоки — справа майже безнадійна.

Особливість малих підприємств полягає ще й у тому, що вони постійно конкурують за виживання, змушені постійно розвиватися й адаптуватися до поточних умов ринку, адже щоб існувати потрібно отримувати більший прибуток.

Згідно з Національною програмою сприяння розвитку малих підприємств в Україні, основними чин-

никами, які перешкоджають розвитку малого бізнесу, є:

- відсутність чітко сформульованої в системі правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;

- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо); відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки; надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності; невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;

- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання [4].

Першочерговим пріоритетним завданням розвитку й розширення малих підприємств на сучасному етапі є вдосконалення законодавчої та нормативної бази. На сьогодні Україна має велику кількість нормативних актів, що регулюють підприємницьку діяльність, зокрема Господарський Кодекс України, Закони України "Про власність", "Про банкрутство", "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", "Про патентування деяких видів підприємницької діяльності", "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" та ін. Проте відсутність єдності та системності породжує те, що багато правових норм дублюються і переплітаються [3].

Недосконалість правового поля в Україні, а також стан економіки потребує ще більшого здешевлення і спрощення операцій, пов'язаних з реєстрацією, реорганізацією та ліцензуванням малих підприємств, запровадженням процедури отримання дозволів в "єдиному офісі", а також уніфікації та упорядкованості нормативно-правових актів, що регулюють фінансові аспекти діяльності малих підприємств.

Однією з найвагоміших перешкод на шляху розвитку малих підприємств в Україні на сьогоднішній день є відсутність доступних фінансових ресурсів для створення нових та розширення вже діючих підприємств. Обмеженість кредитних коштів, високі процентні ставки та великий кредитний ризик не можуть сприяти притоку інвестицій для їх розвитку.

Відмітимо, що на розвиток малих підприємств в Україні в наш час безпосередньо впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників. Зокрема спад ВВП призвів до зменшення внутрішніх фінансових ресурсів держави, обігових коштів у суб'єктів підприємницької діяльності, зниження купівельної спроможності населення тощо.

До основних макроекономічних чинників, які впливають на розвиток малих підприємств, слід віднести, обмеженість внутрішнього попиту та наявність кризи збуту на внутрішньому ринку у зв'язку з браком вільних фінансових коштів підприємств, зниженням реальних доходів населення, незначну інвестиційну активність, відсутність переливу коштів з фінансового в реальний сектор економіки, обмеженість кредитів.

Зниження прибутків населення привело до значного погіршення структури споживання. Прибутки спрямовуються в основному на придбання товарів першої необхідності, насамперед продуктів харчування й оплати комунальних послуг. Те саме стосується і малих

підприємств. Якщо раніше вони мали певні накопичення, то тепер змушені працювати в основному на споживання. Виробляти продукцію з тривалим виробничим циклом, включаючи і наукомістку, стало навіть не те що неефективно, а просто неможливо.

Важливою перешкодою на шляху розвитку малих підприємств в Україні є відсутність доступних фінансових ресурсів для створення нових підприємств. Обмеженість кредитних коштів, високі процентні ставки та великий кредитний ризик не можуть сприяти притоку інвестицій для розвитку малих підприємств [1, с. 172].

Тому, на наш погляд, основними причинами, які стримують розвиток малих підприємств у наш час є:

- недостатньо спрощена система оподаткування малих підприємств;

- неузгодженість та відсутність у деяких сферах нормативно-правового забезпечення;

- обмеженість матеріально-фінансових ресурсів;

- недостатня інноваційно-інвестиційна активність;

- обмеженість внутрішнього попиту і криза збуту на внутрішньому ринку;

- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;

- обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;

- недосконалість системи навчання та перепідготовки кадрів для підприємницької діяльності [2, с. 51].

Ми бачимо, що малі підприємства мають досить незначні можливості відстоювати свої інтереси в органах державної влади і місцевого самоврядування, наслідком чого є нерівноправні умови господарської діяльності. Малі підприємства стикаються із значними проблемами у сфері оподаткування, нормативно-правовими та адміністративними бар'єрами в управлінських органах виконавчої влади і місцевого самоврядування, найчастіше практично нездоланими, що істотно ускладнює їх діяльність. У наш час малі підприємства постійно конкурують за виживання, вони змушені постійно розвиватися й адаптуватися до поточних умов ринку, адже щоб існувати потрібно отримувати більший прибуток.

Така нестабільна ситуація свідчить про те, що малі підприємства в Україні перебувають в умовах слабкої державної підтримки. Як наслідок, це призводить до зниження конкурентоспроможності суб'єктів господарювання малого бізнесу, до їх недостатньої інвестиційно-інноваційної активності, низького рівня розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, що стримує їх економічне зростання.

Якщо розглянути особливості ведення малого бізнесу в країнах Європейського Союзу, то необхідно відзначити значну підтримку з боку влади. Це пов'язане з тим, що малі підприємства у розвинених країнах Європи є середнім класом, який є базою для стабільного розвитку економіки.

У рамках Євросоюзу здійснюється політика підтримки малих підприємств, що реалізує інноваційні бізнес-ідеї. У цьому напрямі основна мета європолітики полягає у збалансуванні сучасних умов функціонування ринку, інтересів держави і бізнесу. Водночас забезпечується підтримка оптимальних умов для підприємницької діяльності, збільшення конкурентоспроможності малих підприємств.

Основні цілі регулювання і підтримки малих підприємств в Євросоюзі є такі [7]:

- зміцнення єдиного внутрішнього ринку ЄС;
- усунення адміністративних бар'єрів;
- уніфікація законодавчої бази;
- посилення взаємодії країн ЄС для більш глибокого економічного співробітництва.

Щоб максимально стимулювати розвиток малих підприємств, в Євросоюзі було прийнято заходи для усунення адміністративних перешкод для малих підприємств. Насамперед було внесено зміни, що стосуються податку на додану вартість, коригування умов фінансування і зміни в соціальній політиці держав.

Державне регулювання малих підприємств в Євросоюзі здійснюється шляхом законодавства, розроблення і реалізації цільових програм фінансового, технологічного, інформаційного та кадрового сприяння розвитку малих підприємств. Для стимулювання розвитку малих підприємств було розроблено нові юридичні моделі (Європейська акціонерна компанія, Європейський пул економічних інтересів), які дозволяють малим підприємствам з різних країн, що вступають у ділові відносини, ефективно вирішувати проблеми розбіжностей правових систем різних держав.

Політика підтримки малих підприємств здійснюється через діяльність держав та спеціальні програми, що реалізуються під егідою Євросоюзу. Фінансування заходів з підтримки малих підприємств здійснюється зі Структурних фондів Євросоюзу, як-от: Фонд регіонального розвитку, Соціальний фонд.

В Україні ж і досі не сформована дієва інфраструктура підтримки і розвитку малих підприємств. Про це свідчать результати експертного опитування Центру громадської експертизи. Зокрема лише 44% респондентів вважають, що органом, відповідальним за формування і реалізацію політики підтримки малих підприємств в Україні, має бути Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Найбільш затребуваною складовою системи підтримки підприємництва в Україні є фінансово-кредитна підтримка (78%), а також стимулювання інновацій і підтримка експорту (по 65 % опитаних). Найбільшими перепонами для розвитку бізнесу сьогодні є корупція (65%), обмежений доступ до фінансових ресурсів (57%), надмірний податковий тиск (54%), адміністративний тиск на підприємства (19%) [7].

У цілому ж за даними опитувань власників малих підприємств вони оцінюють довгострокові перспективи змін у бізнес кліматі досить позитивно — 53% підприємців планують активізувати свою бізнес-діяльність. І це незважаючи на те, що малі підприємства в Україні у середньому близько 30% прибутку витрачають, аби вести бізнес легально: на ліцензії, сертифікати, перевірки, дозволи тощо, не враховуючи податкове навантаження, яке збільшилося зі зростанням мінімальної заробітної плати у 2018 році [7].

Що стосується змін у регуляторному середовищі за останні роки, то загалом бізнес оцінює їх позитивно. Порівняно з 2015 роком у 2018 році підприємці частіше повідомляють про відсутність труднощів, пов'язаних з реєстрацією та відзначають кращу ситуацію з перевірками.

Положення в якому перебувають нині малі підприємства не найкраще, оскільки в країні дуже розвинута корупція, яка найбільше впливає на малий бізнес. Зрозуміло, що у короткостроковий період усіх проблем щодо малого підприємства вирішити не вдасться. Але запропонуємо деякі шляхи, з котрих необхідно почати. Підприємства, особливо малі, фінансують свій подальший ріст із прибутку. На нашу думку, підприємство повинно залишати більшу частину доходу, тоді загальний рівень інвестицій значно збільшиться.

Разом з тим, малі підприємства мають і суттєві переваги, наприклад, в інноваційній діяльності, оскільки спроможні займатися розробкою та освоєнням технологій у тих областях, які можуть бути для великого бізнесу або неперспективними, або занадто ризикованими. А власник малих підприємств може ризикувати, тому що воно належить саме йому, і він сам несе відповідальність за дії.

Результати діяльності малих підприємств (продукція, нові робочі місця та ін.) є наслідком здійснення особистих мотивів підприємців, які втілюються у життя там, де відсутні значні перешкоди, де меншою є конкуренція, де є можливість отримати фінансову допомогу, де не потрібні значні затрати, де меншим є ризик, де є можливість отримати стабільні доходи. На відміну від великого підприємства малому підприємству доводиться враховувати те, що реалізація нового продукту може вплинути на ринкову кон'юнктуру чи знизити ціну на вже освоєний продукт. Крім цього, суб'єкти малого підприємства мають певні конкурентні переваги. Зокрема вони є більш мобільними в процесі адаптації до нових смаків та уподобань споживачів, більшою мірою готові до запровадження інновацій та вдосконалення організаційних методів ведення бізнесу [1, с. 174].

Для усунення наведених недоліків, які на теперішній час перешкоджають ефективному розвитку малих підприємств необхідний комплексний підхід, який передбачатиме впровадження цілої низки заходів.

Основним напрямом вирішення фінансових проблем вітчизняних підприємців має бути врахування загальноприйнятих ринкових закономірностей на основі очевидних національних особливостей сучасної української економіки. Тобто ця проблема може вирішитися, якщо під час проведення економічної політики враховуватимуться особливості сучасної української економіки як на макрорівні, так і на рівні підприємств.

Необхідними складовими покращення умов господарювання малих підприємницьких структур, на наш погляд, є:

- реформування податкового законодавства (державна може піти шляхом зниження податкового навантаження, що стимулюватиме вивільнення коштів підприємств для інвестицій, або застосування гнучкої системи податкових пільг і податкових канікул для інноваційних інвестицій у малому бізнесі);

- збільшення джерел інвестування — внутрішніх заощаджень і залучення зовнішніх ресурсів, що, як наслідок, пожвавить фінансово-господарську діяльність малих підприємств і оздоровить економіку в цілому;

- орієнтація на залучення стратегічного інвестора;

- розвиток системи правових гарантій захисту інвестора за допомогою хеджування: застави майна та страхування інвестиційних ризиків;

- формування ефективної прозорої системи банкрутства малих підприємств як засобу фінансового контролю з боку держави та кредиторів;
- покращення технологічної структури виробництва з використанням науково-технологічних досягнень світового рівня з можливістю участі малих підприємств України у програмах інноваційного розвитку Європи, США та ін.;
- сприяння повноцінному функціонуванню ринку матеріально-технічних ресурсів;
- державне регулювання цін на продукцію монопольних утворень та розвиток конкурентних відносин між суб'єктами господарювання.

ВИСНОВКИ

Отже, малі підприємства в Україні мають значний потенціал і перспективи, особливо в умовах ринкової економіки, яка базується насамперед на приватному бізнесі та особистій ініціативі. Вирішення існуючих проблем розвитку малих підприємств в Україні та створення сприятливого середовища для нього потребують докорінної перебудови державної політики щодо сприяння цьому сектору економіки.

У сучасній ринковій економіці України малі підприємства змушені долати ряд макроекономічних перешкод, основною причиною яких є неефективна фінансова підтримка, надмірний податковий тиск та інші обмеження, встановлені на законодавчому рівні.

Високий тягар оподаткування, обмеженість або повна відсутність матеріально-фінансових і кредитних ресурсів спонукає малі підприємства відійти у тіньову економіку. Активізація підприємництва і зростання масштабів та ефективності функціонування підприємницького сектора є одним із головних чинників позитивних структурних змін та модернізації національного господарства, розвитку реального сектора та покращення якості життя населення, формування заможного середнього класу, вирішення низки проблем соціально-економічної безпеки держави [2, с. 50].

Актуальним напрямом подолання цих перешкод є досягнення консенсусу в тому, що інтереси підприємництва мають захищати самі підприємці. Роль держави ж має полягати лише в покращенні необхідної інфраструктури та створенні ефективної правової бази, що б створила простір для розвитку громадських організацій та інших асоціацій, націлених на вирішення проблем розвитку малих підприємств в Україні.

Тому для стимулювання розвитку малих підприємств в Україні можна запропонувати наступні кроки:

- створювати умови для формування сприятливого підприємницького клімату;
- привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики;
- забезпечити належний рівень підготовки та перепідготовки кадрів для заняття бізнесом;
- формування ринку продукції малих підприємств шляхом розміщення на них установленої законом на конкурсній основі частки державного замовлення щодо поставок продукції для регіональних потреб;

— забезпечити малих підприємців доступом (а за наявності — його спрощенням) до необхідної інформації;

— розробити механізми фінансово-кредитної підтримки малих підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність;

— стимулювати регіональну співпрацю між секторами великого і малого підприємництва, зокрема у сфері інновацій.

Література:

1. Брижань І.А., Олійник О.О. Реформування системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва як один із заходів державної підтримки їх розвитку // Економіка і регіони. 2009. № 2. С. 171—176.
2. Варналій З.С., Васильців Т.Г., Покришка Д.С. Пріоритети вдосконалення державної політики розвитку малого підприємництва в Україні // Стратегічні пріоритети. 2014. № 2 (31). С. 49—54.
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4365/print1396642225075>
4. Національна програма сприяння розвитку малих підприємств в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
5. Офіційний інтернет-ресурс Світового банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.doing-business.org/rankings>
6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2018_10_20

References:

1. Bryzhan', I.A. and Oliynyk, O.O. (2016), "Reforming the taxation system for small businesses as one of the measures of state support for their development", *Ekonomika i rehiony*, vol. 3, pp. 171—176.
2. Varnalij, Z.S. Vasyli' tsiv, T.H. and Pokryshka, D.S. (2014), "Priorities for improving the state policy of small business development in Ukraine", *Stratehichni priorytety*, vol. 2 (31), pp. 49—54.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 05 July 2019).
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "National Program for Promotion of Small Enterprises Development in Ukraine", available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (Accessed 05 July 2019).
5. The World Bank Group (2019), "Rankings & Ease of Doing Business Score", available at: <http://www.doing-business.org/rankings> (Accessed 05 July 2019).
6. State Statistics Service of Ukraine (2019), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 05 July 2019).
7. Shvets', H. (2018), "Modern tendencies of small business in Ukraine", available at: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2018_10_20 (Accessed 05 July 2019). *Стаття надійшла до редакції 11.07.2019 р.*